

מקום בלב

מקומו של החינוך הגופני בלב העשייה החינוכית

תאוריה ומחקר במגוון פרספקטיבות

רוני לידור, סימה זך, אסיה שרון (עורכים)

Core issue: The place of physical education in educational activity

A multifaceted view on theory and research

Ronnie Lidor, Sima Zach, Assia Sharon (Editors)

עורכים: רוני לידור, סימה זך, אסיה שרון

הוצאת הספרים של מכון מופ"ת:

עורכת ראשית: תמי ישראלי

עורכת אקדמית: שרה שמעוני

עורכת תוכן ולשון: תמי אילון-אורטל

עורכת גרפית ומעצבת העטיפה: אורית לידרמן

חברי הוועדה האקדמית של הוצאת הספרים:

פרימה אלבז-לוביש, אילנה אלקד-להמן, חנוך בן-פזי, יעל דר, יורם הרפז,
נצה מובשוביץ-הדר, אייל נווה, יעל פישר, שי פרוגל

תמונת עטיפה: שאטרסטוק / shutterstock

מסת"ב: 1-227-530-965-978

© כל הזכויות שמורות למכון מופ"ת, תשפ"ד/2023

טל': 03-6901428 <http://www.mofet.macam.ac.il>

דפוס: דפוס הניצחון

תוכן העניינים

מבוא | רוני לידור, סימה זך, אסיה שרון.....5

שער 1: דמותו של החינוך הגופני

פרק 1: מבט פילוסופי-היסטורי על חינוך גופני ועל הכשרת מורים לחינוך גופני בתרבות המערבית | יצחק רם.....15

פרק 2: מודל החינוך לספורט בשיעורי החינוך הגופני: רציונל, מודל הוראה ויישום | רוני לידור, שירי אייבזו.....29

פרק 3: הערכה בחינוך גופני: כיצד מורים לחינוך גופני תופסים הערכה, מדידה ומתן ציונים | סימה זך.....48

שער 2: סוגיות בחקר ההוראה, הלמידה והנשרת המורים בחינוך הגופני

פרק 4: האם כדאי להשקיע בתכנון: מורים לחינוך גופני מציעים מודל לתכנון הוראה | אלה שובל, נועה נאבל-הלר.....79

פרק 5: יעילותם של דגמי קבלת החלטות של סטודנטים בעת הוראת שיעור חינוך גופני | שלמה טוראל.....109

פרק 6: מסוגלות עצמית להוראה ולהוראת חינוך גופני | נורית הררי, ישראל הררי, סימה זך.....150

פרק 7: לבטים והרהורים של סטודנטים לחינוך גופני במהלך ההוראה כפי שהם משתקפים ברפלקציות: התמקדות במשמעת ובמוטיבציה | סימה זך, חנן שטיין, תמר סיוון, אילנה ארליך.....169

פרק 8: משמעות החיפוש אחר קוהרנטיות בהוראה: ניתוח מקרה ודיון תאורטי | אלה שובל, רחל טלמור.....188

סוף דבר | רוני לידור, סימה זך, אסיה שרון.....219

על העורכים.....223

על הכותבים.....225

מבוא

רוני לידור, סימה זך, אסיה שרון

חינוך גופני הוא מקצוע ליבה בתוכנית הלימודים של משרד החינוך. עובדה זו עשויה להעיד על חשיבותו של החינוך הגופני בתפיסה החינוכית של מדינת ישראל. יש דמיון רב בין חינוך גופני ובין מקצועות ליבה אחרים דוגמת חינוך לשוני וחינוך מתמטי. תאוריות חינוכיות ומושגים משותפים מאפיינים את תחום החינוך בכללותו ועומדים ביסוד תחומי החינוך השונים והכשרת המורים הרלוונטית: תאוריות הנוגעות לידע תוכן וידע פדגוגי של תוכן, להערכה מעצבת ומסכמת, לחשיבה רפלקטיבית, למוטיבציה, למסוגלות עצמית, לניהול כיתה ועוד. לצד כל אלה יש גם היבטים ייחודיים לכל תחום חינוך.

התבוננות בתרבות היוונית הקלסית, המשמשת תשתית לתרבות המערבית כולה, מלמדת שמעמדו של החינוך הגופני במערכת שהייתה ככל הנראה מערכת החינוך השיטתית הראשונה בעולם היה ייחודי. התפיסה האפלטונית גרסה שעל החינוך להתפתח קודם כול מתוך אימון הגוף, כבסיס לתהליכים חינוכיים באשר הם. ואכן, לחינוך הגופני היה מעמד שווה ערך לשאר תחומי החינוך.

לאחר כ-18 מאות חזר ז'אן-ז'אק רוסו, מגדולי הפילוסופים של החינוך, לראות בחינוך הגופני עמוד תווך של החינוך ואנטיתזה לחינוך הכנסייתי וללמידה בחדרים סגורים. גם מחנכים אחרים בתקופתו הדגישו את חשיבות מרכזיותו של החינוך הגופני.¹ היום, בעידן המסכים, נראה שחשוב מאי פעם לחזור ולעסוק בחינוך גופני ובהוראתו מנקודת מבט פילוסופית, היסטורית, תאורטית ומחקרית ומזוויות מגוונות, כפי שעושה ספר זה. הפרקים הכלולים בספר קוראים לחשיבה מחודשת על ההיבטים המגוונים של התוכניות להכשרת מורים לחינוך גופני ושל הוראת המקצוע בבית הספר כחלק מהדיון החינוכי-פילוסופי על תפקידו של החינוך הגופני במרחבי החינוך.

תוכנית הלימודים של משרד החינוך כוללת אשכול של מקצועות חובה הנלמדים בבתי הספר בישראל, מבית הספר היסודי ועד לחטיבה העליונה (הררי והררי, 2015; לידור ואחרים, 2021; משרד החינוך, 2007א; משרד החינוך, התרבות

1 לסקירה היסטורית ראו רם, פרק 1 באסופה זו.

והספורט, תשס"ו; שובל ואחרים, 2014). חינוך גופני הוא מקצוע חובה גם בגני הילדים (משרד החינוך, 2007; Graham et al., 2016). חמש מכללות אקדמיות לחינוך בישראל מציעות הכשרת מורים לחינוך גופני: המכללה האקדמית בווינגייט, המכללה האקדמית לחינוך גבעת ושינגטון, המכללה האקדמית לחינוך ע"ש קיי, מכללת אוהלו בקצרין ומכללת סמינר הקיבוצים. תוכניות ההכשרה במכללות אלה מתאפיינות באינטגרטיביות: שילוב לימודי הדיסציפלינה (היסטוריה, טבע, מקרא, ספרות ובמקרה של החינוך הגופני - מדעי הספורט והתנועה) עם לימודי החינוך וההוראה. התואר המוענק לבוגרים עם סיום לימודיהם הוא תואר ראשון בחינוך (B.Ed.), ומשך התוכנית הוא בדרך כלל ארבע שנים. הבוגרים והבוגרות של התוכנית להכשרת מורים לחינוך גופני יכולים ללמד חינוך גופני בכל כיתות בית הספר היסודי והתיכון, והמעוניינים ללמד חינוך גופני בגני ילדים נדרשים לעבור הכשרה ייחודית לגיל הרך.

תוכנית ההכשרה להוראת החינוך הגופני מבוססת על ארבעה רכיבים (ראו לידור ואחרים, 2012; Ben-Zaken et al., 2018):

(1) לימודים כלליים - מבואות ללימודי הדיסציפלינה, כגון אנטומיה, ביוכימיה, כימיה, מבוא למחקר, פיזיולוגיה, פסיכולוגיה, סוציולוגיה, סטטיסטיקה ותזונה; (2) לימודי הדיסציפלינה הנוגעים לחינוך הגופני, כגון ביומכניקה, היסטוריה של הספורט, למידה מוטורית, מדידה והערכה בחינוך גופני ובספורט, פיזיולוגיה של המאמץ, פילוסופיה של הספורט, פסיכולוגיה של הספורט, סוציולוגיה של הספורט, תורת התנועה ותזונת ספורט; (3) למידה, תרגול והוראה של מיומנויות מוטוריות (תנועתיות) אישיות וקבוצתיות, כגון אתלטיקה, התעמלות, משחקי מחבט (טניס, טניס שולחן), משחקי כדור (כדוריד, כדורסל, כדורעף), משחקי נופש ופנאי (פריזבי, מטקות) וריקודי עם; (4) לימודי חינוך והוראה, הכוללים את מקצועות החינוך והפדגוגיה ואת ההתנסות המעשית בבית הספר.

הספר שלפנינו, **מקום בלב: מקומו של החינוך הגופני בלב העשייה החינוכית**, דן בסוגיות המרכזיות של הכשרת המורים לחינוך גופני בהתאם לרכיבי תוכנית ההכשרה שהוזכרו לעיל. רבות מהסוגיות רלוונטיות להוראת המקצוע בבית הספר: תכנון הוראה, קבלת החלטות של המורה במהלך השיעור, מודלים להוראה, קוהרנטיות בהוראה, רפלקציה והערכה. סוגיות אלו נבחנות משתי פרספקטיבות - מחקרית ויישומית. הפרספקטיבה המחקרית מתמקדת בהבנת הסוגיה לעומקה על ידי ניתוח ידע מבוסס ראיות (evidence-based knowledge), בעיקר ראיות שהופקו ממחקרי שדה בזירה הבית ספרית בהשתתפות סטודנטים לחינוך גופני,

תלמידים ומורים. הפרספקטיבה היישומית מתמקדת בגיבוש המלצות מבוססות ראיות שאפשר ליישם במכללות להכשרת מורים ובבתי הספר. כל אחד מפרקי הספר עוסק הן בהיבט של הוראת החינוך הגופני בבית הספר והן בהיבט של הכשרת מורי החינוך הגופני. חשוב שחוקרים, אנשי שדה וקובעי מדיניות בחינוך גופני ידונו מעת לעת בנושאים השונים של מקצוע הלימוד, כדי להעריך את מידת הרלוונטיות שלהם לתלמידים בבית הספר, למורים, למוסדות החינוך ולסטודנטים בתוכניות ההכשרה להוראה.

אנו מקווים שהרעיונות העולים בספר זה יעוררו דיון בסוגיות מרכזיות בהכשרת מורים לחינוך גופני והוראת חינוך גופני בבתי ספר בישראל. דיון בנושאים דוגמת תכנון ההוראה, קבלת החלטות במהלך ההוראה, שימוש במודלים של הוראה והערכת ההוראה עשוי להשביח הן את תהליכי ההכשרה של סטודנטים וסטודנטיות לחינוך גופני והן את הוראת המורים והמורות המלמדים את המקצוע בבתי הספר. דיון זה חיוני לבחינת הקשרים בין תוכנית ההכשרה ובין הוראת המקצוע בבתי הספר. ההנחה היא שככל שתהיה הלימה גבוהה יותר בין תוכנית ההכשרה להוראת המקצוע בבית הספר, כך עבודתם של המורות והמורים לחינוך גופני תהיה יעילה יותר ותתרום יותר להתפתחות התלמיד והתלמידה.

מבנה הספר

הספר מורכב משמונה פרקים המקובצים לשני שערים. השער הראשון, "דמותו של החינוך הגופני", מתמקד בחשיבותו ההיסטורית של החינוך הגופני, בייחודיותו ובמיקומו במערכת החינוך הישראלית. שער זה כולל שלושה פרקים. השער פותח במאמרו של יצחק רם "מבט פילוסופי-היסטורי על חינוך גופני ועל הכשרת מורים לחינוך גופני בתרבות המערבית". רם מתבונן ברעיונות שהנחו את עולם החינוך ובעיקר אלה שהנחו את יסודות הכשרת המורים בעת המודרנית, כדי להציע כיוונים חדשים בהכשרת מורים לחינוך גופני מתוך התבוננות בעבר. מסקירת הרעיונות שהנחו את עולם החינוך בעולם המערבי עולה מרכזיותו של החינוך הגופני כבסיס חיוני לחשיבה ועל כן לחינוך בכללותו. הפרק מציג ארבע פרדיגמות מרכזיות בהכשרת מורים: הפרדיגמה המסורתית-שולייאית, הפרדיגמה ההתנהגותית, הפרדיגמה ההתפתחותית-אישיותית ופרדיגמת החקר. הכשרת המורים במקצועות השונים היא לרוב אקלקטית, ואפשר לראות את עקבותיהן של הפרדיגמות השונות במסגרות הכשרת מורים בעולם. הפרק מדגיש את שתי הפרדיגמות האחרונות, הקרובות לתפיסה הדמוקרטית-שוויונית.

פרק 2, "מודל החינוך לספורט בשיעורי החינוך הגופני: רציונל, מודל הוראה ויישום", מאת רוני לידור ושירי אייבזו, בוחן כיצד שימוש במודל הוראה אחד - המודל לחינוך לספורט - יכול לסייע למורים ומורות לחינוך גופני לחנך לעשייה ספורטיבית ולפעילות גופנית. הפרק כולל ארבעה חלקים. החלק הראשון עוסק בחינוך הגופני כמקצוע ליבה הנלמד בבתי הספר בישראל. החלק השני מגדיר מהי פעילות ספורטיבית המבוצעת לרוב בשעות הפנאי של התלמידים ודן בכמה ממאפייניה הבולטים. החלק השלישי מציג את המודל לחינוך לספורט: רכיביו, תמיכה מחקרית ביעילותו בשיעורי החינוך הגופני ויתרונותיו ומגבלותיו. החלק הרביעי בוחן את יישומי המודל בתוכניות לימודים בית ספריות ובתוכניות הכשרת מורים לחינוך גופני ומביא המלצות לשימויות לשימוש במודל, הן למורים לחינוך גופני והן למכשירי המורים לחינוך גופני.

פרק 3, "הערכה בחינוך גופני: כיצד מורים לחינוך גופני תופסים הערכה, מדידה ומתן ציונים", מאת סימה זך, מציג מחקר שמטרתו: (1) לבחון מהן העמדות של מורים לחינוך גופני כלפי ההערכה שהם נותנים לתלמידיהם; (2) להשוות עמדות אלו עם העמדות המוגדרות בתוכנית הלימודים; (3) לברר בעזרת אילו אמות מידה מורים מעריכים את תלמידיהם ומהן דרכי ההערכה; (4) לבחון את תפיסותיהם של מורים על מדיניות ההערכה. במחקר השתתפו 850 מורים ומורות לחינוך גופני מרמת יסודי ועד תיכון. הם נדגמו אקראית מששת המחוזות בארץ וענו על שאלון בן חמישה פרקים: איסוף נתוני רקע דמוגרפי; תפיסת מטרות ההערכה; אמות המידה שבעזרתן מעריכים המורים; דרכי ההערכה של המורים; תפיסת מדיניות ההערכה. ממצאי המחקר מעלים את הצורך בייעול ההערכה לצורכי בקרה - לבדוק אם הושגו מטרות ההוראה ויעדיה - ולצורך שיפור קבלת ההחלטות הנוגעות להוראה. מהלך זה מחייב לאתר את הקשיים במתן הערכה יעילה ומבהיר את נחיצותה של הערכה שיטתית. הפרק דן במשמעויות היישומיות של הממצאים. השער השני, "סוגיות בחקר ההוראה, הלמידה והכשרת המורים בחינוך הגופני", בוחן היבטים ייחודיים בתהליכי הוראה ולמידה בחינוך גופני, הן בתוכניות הלימודים המכשירות סטודנטים להוראת החינוך הגופני והן בהוראת המקצוע בבתי הספר. שער זה כולל חמישה פרקים. פרק 4, "האם כדאי להשקיע בתכנון: מורים לחינוך גופני מציעים מודל לתכנון הוראה", מאת אלה שובל ונועה נאבל-הלר, מתאר תהליך שעבר צוות של עשרה מורים לחינוך גופני שבנה מודל לתכנון הוראה בחינוך גופני. משימת הצוות הייתה לפתח מודל לתכנון הוראה שישירת מורים לחינוך גופני בעת שהם בוחרים את תוכני ההוראה ואת דרכי ההוראה. הצורך

לבנות מודל חדש לתכנון הוראה נולד מתחושת אי-נחת של מפקחים ושל מורים לחינוך גופני מהמודלים הקיימים ומתחושה שהם מכבידים על פעולת התכנון של המורים. המודל נוצר בשלושה שלבים. בשלב הראשון הועלו יתרונות אפשריים של תכנון הוראה בכמה היבטים: שיפור מהלכי ההוראה-למידה, טיפוח איכות החיים המקצועיים, קיום תקשורת עם הסובבים ושמירה על מעמדו של מקצוע החינוך הגופני. בשלב השני הותאמו צעדים של תכנון ליתרונות האפשריים של התכנון שהועלו בשלב הראשון, ובשלב השלישי נבנה המודל עצמו. במרכז המודל הוצב תהליך בחירת יעדים בהתאם ל"אני המאמין המקצועי" של כל מורה ומורה. ניתוח המודל הראה שהוא מבוסס על תפיסות תכנון הוראה שונות מן התפיסות הקיימות. ההבדלים ניכרו בתפקיד המורה בתכנון, בקשר בין תוכנית הלימודים לבין ההוראה בפועל, ביעדים שיש להציב ובתפקידם ובהערכת ההצלחה של ההוראה. פרק 5, "יעילותם של דגמי קבלת החלטות של סטודנטים בעת הוראת שיעור חינוך גופני", מאת שלמה טוראל, מציג מחקר שדה שמטרתו העיקרית הייתה לתאר את שיקולי הדעת ואת מידת יעילותן של החלטות שסטודנטים להוראת חינוך גופני מקבלים כאשר הם מלמדים שיעור בבית הספר. המחקר השווה גם בין קבלת החלטות של סטודנטים ובין קבלת החלטות של מורים מומחים ושל מורים טירונים. סטודנטים בשנה השלישית ללימודיהם, המתנסים בהוראה בחטיבה העליונה - השנה האחרונה להתנסות מעשית בבתי ספר, חולקו לשתי קבוצות לפי יעילות ההוראה שלהם: קבוצה אחת סווגה כיעילה יותר בהוראה והשנייה כיעילה פחות. מממצאי המחקר אנו למדים על התמודדות מוצלחת יותר של הסטודנטים היעילים יותר עם מורכבות הוראת החינוך הגופני בשלב האינטראקטיבי בהשוואה לסטודנטים הפחות יעילים. חלק מממצאי המחקר הצביעו על מאפיינים משותפים לסטודנטים יעילים ולמורים מומחים. הפרק קורא לאפשר לסטודנטים להוראה להתנסות במיומנויות של פתרון בעיות, של קבלת החלטות ושל משוב בזמן אמת. התנסות זו עשויה לסייע להם לעבור ממומחיות בסגנון של "רציונליות טכנית" למומחיות של "חשיבה על הפעולה" וגם "חשיבה תוך כדי פעולה".

פרק 6, "מסוגלות עצמית להוראה ולהוראת חינוך גופני", מאת נורית הררי, ישראל הררי וסימה זך, סוקר את הספרות המחקרית העוסקת במסוגלות (חוללות) עצמית מתוך נקודת המבט של הכשרת מורים לחינוך גופני. מן הסקירה עולה הסכמה גורפת בין החוקרים בנוגע לתרומת תהליך הכשרת המורים לעיצוב מסוגלותם העצמית של סטודנטים להוראה. המסוגלות העצמית של המורה פירושה הערכת המורה את יכולתו לארגן את הידע ואת הכישורים שברשותו וליישם דרכי

פעולה הנדרשות להשגת מטרות עתידיות, דוגמת קידום הישגי התלמידים ושיפור מעמדם החברתי. יכולת זו נבנית מצבירת מידע ממקורות תאורטיים-אקדמיים וממקורות מעשיים, כגון התנסויות מוצלחות, התנסויות חלופיות וקבלת משוב משכנע מגורם אמין ובר-סמכא. הפרק מתאר את תהליך העיצוב של מסוגלות עצמית בהוראה, מסביר מהן היכולות של מורים בעלי מסוגלות עצמית גבוהה, מציע דרכים לבדיקת מסוגלות המורה ומספק שורת המלצות לעיצוב מסוגלות עצמית גבוהה של סטודנטים בתהליך ההתנסות המעשית.

פרק 7, "לבטים והרהורים של סטודנטים לחינוך גופני במהלך ההוראה כפי שהם משתקפים ברפלקציות: התמקדות במשמעת ובמוטיבציה", מאת סימה זך, חנן שטיין, תמר סיוון ואילנה ארליך, מציג מחקר שניסה לברר אילו נושאים מעסיקים סטודנטים להוראה בזמן שיעור. במחקר השתתפו שישים סטודנטים לחינוך גופני מארבע קבוצות הדרכה, שהתנסו בהוראה בחינוך העל-יסודי. המשתתפים, סטודנטים וסטודנטיות בשנה השלישית ללימודיהם, הגישו דוח התנסות רפלקטיבי שבועי שכלל מענה על השאלה: "אילו מחשבות ואילו לבטים העסיקו אותך במהלך השיעור". ארבעה מנחים ניתחו את הדיווחים לפי נושאים ומילות מפתח ב-12 קטגוריות. הפרק מציג שתי קטגוריות בולטות: מוטיבציה ומשמעת. הממצאים הראו ששלושת הנושאים המרכזיים המעסיקים את הסטודנטים הם השתתפות פעילה של התלמידים, משמעת ותחושות הצלחה ותסכול. סטודנטים מרבים לשתף בתחושות הצלחה שלהם ולחלופין, כאשר הם חווים חוסר הצלחה בשיעור, הם מרבים להתגונן ולהצטדק. הדוחות היו על פי רוב קצרצרים ושטחיים, וכמעט לא נמצאה התייחסות לתוכני ההוראה של השיעור. הפרק מסיים בהמלצות יישומיות.

הפרק האחרון, פרק 8, "משמעות החיפוש אחר קוהרנטיות בהוראה: ניתוח מקרה ודיון תאורטי", מאת אלה שובל ורחל טלמור, הוא תוצאה של "מחקר מתגלגל" שהחל בשאלת מאפייני העבודה של מורה המוערכת כמורה טובה במכללה להוראה, עבר לניתוח מאפייני הקוהרנטיות בעבודתה והתפתח לדיון במושג הקוהרנטיות בהוראה ובמשמעות החיפוש אחר קוהרנטיות בתהליך פיתוח הזהות של מורים. הגדרת הקוהרנטיות איננה מגובשת דייה בספרות העוסקת בהוראה, והמכנה המשותף למשתמשים במונח הוא הניסיון לתאר קשר שיטתי ועם זאת גמיש ופתוח בין תהליכים שונים הקשורים להוראה. פרק זה מציב את החיפוש אחר קוהרנטיות כתהליך מרכזי ביצירת זהות של מורה בעידן שבו הפרט נתפס כעומד במרכז וחשוף למסגרות חיים שונות ולקודים ערכיים מגוונים שאין ביניהם בהכרח קשר שיטתי כלשהו.

למי מיועד הספר?

הרעיונות, ממצאי המחקרים והתובנות העולים מפרקי הספר עשויים לשרת מרצים המלמדים בתוכניות הכשרת סטודנטים לחינוך גופני (מרצים בקורסים עיוניים ומעשיים ומדריכים פדגוגיים המלווים את הסטודנטים בהתנסותם המעשית בבתי הספר); מורים המלמדים את המקצוע בבתי ספר יסודיים ותיכונים; קובעי מדיניות בהכשרת מורים בישראל שיש להם השפעה רבה על קביעת המטרות ויעדי ההכשרה, משך ההכשרה והתכנים; המפקחים על המקצוע במשרד החינוך; וגם סטודנטים וסטודנטיות במכללות האקדמיות לחינוך הלומדים הוראת חינוך גופני.

תודות

אנו מעוניינים להודות למחברות ולמחברי הפרקים השונים הכלולים בספר זה: שירי אייבזו, אילנה ארליך, ישראל הררי, נורית הררי, שלמה טוראל, רחל טלמור, נועה נאבל-הלר, תמר סיוון, יצחק רם, אלה שובל וחנן שטיין. בעת העבודה על הספר ניכרה נחישותם לתרום מהידע התאורטי והיישומי שלהם ומהניסיון הרב שצברו בהוראת החינוך הגופני ובהכשרת מורים לחינוך גופני.

אנו מעוניינים להודות לחברי צוות הוצאת הספרים של מכון מופ"ת על שאפשרו את הוצאת הספר ותמכו בו באופן מקצועי. תודתנו נתונה לד"ר דודו רוטמן, מי שהיה ראש הוצאת הספרים והעורך הראשי של ההוצאה, למחליפתו בתפקיד ד"ר תמי ישראלי ולד"ר שרה שמעוני, העורכת האקדמית, שליוו במסירות את העבודה על הספר. אנו מודים גם לעורכת הלשון תמי אילון-אורטל ולעורכת הלשון האחראית עדי רופא על העריכה הלשונית של הספר ועל עצותיהן הטובות להשבחת הטקסט. ולבסוף תודה לאורית לידרמן על העריכה הגרפית המקצועית ועל עיצוב העטיפה. ספר זה לא היה יוצא לאור ללא מעורבותם של אנשים אלו.

ביבליוגרפיה

הררי, י' והררי, נ' (2015). דרכים בהוראת החינוך הגופני והספורט. הוצאת אסיף. לידור, ר', אייבזו, ש' ושובל, א' (2021). חינוך גופני אחר - מודלים להוראת המקצוע. מכון מופ"ת.
לידור, ר', פייגין, נ', טלמור, ר', הררי, י' ורם, י' (2012). "הבנת המשחק": חינוך גופני בעולם פוסט-מודרני. גילוי דעת, 2, 57-80.
משרד החינוך. (2007א). תוכנית הלימודים בחינוך גופני לכיתות א'-ב' בחינוך הממלכתי והממלכתי דתי. מעלות.

- משרד החינוך. (2007). תכנית הלימודים בחינוך הגופני לגיל הרך: לגן הילדים בחינוך הממלכתי והממלכתי דתי. מעלות.
- משרד החינוך, התרבות והספורט. (תשס"ו). תוכנית לימודים בחינוך גופני לכיתות ג-י"ב ולחינוך המיוחד בחינוך הממלכתי, הממלכתי-דתי, הערבי והדרוזי. שובל, א', שחף, מ' ולידור, ר' (2014). קווים מנחים לכתיבת תכנית לימודים בחינוך גופני - נייר עמדה. מכון מופ"ת.
- Ben-Zaken, S., Lidor, R., Eliakim, A., Nemet, D., & Meckel, Y. (2018). The use of a genetic profile in assigning students to classes in PE teacher preparation programs: A preliminary study. *Advances in Physical Education*, 8, 172–182.
- Graham, G., Elliott, E., & Palmer, S. (2016). *Teaching children and adolescents physical education* (4th ed.). Human Kinetics.